

Omfattende områdegjennomgang av finansieringssystemet i Norges forskningsråd

Forskning, høyere utdanning og innovasjon sto sentralt i Produktivitetskommisjonens andre rapport som ble lagt fram i februar 2016. Kommisjonen mente at kvaliteten på norsk forskning er gjennomgående svakere enn den bør være og at siden ved det norske forskningsfinansieringssystemet er en del av problemet. I revidert nasjonalbudsjett (RNB) for 2016 (Meld. St. nr. 2 (2015-2016)) følger regjeringen opp kommisjonens rapport og gjengir kommisjonens kritikk slik: «norsk forskningspolitikk er kjennetegnet ved mange gode intensjoner konkretisert som øremerking av de offentlige forskningsbudsjettene til tematiske satsingsområder, i stedet for å fastholde vitenskapelig kvalitet som en grunnleggende forskningspolitisk målsetting».

Den konkrete oppfølgingen av dette punktet i rapporten består i en «områdegjennomgang av systemet for tildeling av offentlige forskningsmidler under Norges forskningsråd». Regjeringen peker på at «[d]e positive effektene av langtidsplanen vil være avhengig av at Forskningsrådet effektivt kanalisere ressurser til forskning av høy vitenskapelig kvalitet på de prioriterte områdene, og at tildelingen er effektiv». Gjennom områdegjennomgangen, som skal foretas av en ekspertgruppe, skal det legges fram «forslag til endringer som bedrer effektiviteten i bevilgningssystemet, både gjennom økt kvalitet på de tildelte prosjektene og gjennom redusert ressursbruk i søknadsprosessen og i prosjekthåndteringen». I skrivende stund foreligger ikke ekspert-

gruppens endelige mandat, og den vil etter sigende bli oppnevnt først tett opp mot sommerferien. Men det foreligger informasjon som tyder på at endringene for bedre kvalitet kan bli så omfattende som flytting eller omdisponering av 1 mrd. kr og at mer effektiv ressursbruk skal innebære en reduksjon i rådets administrasjonskostnader med minst 10 prosent.

Norges forskningsråd uttalte seg svært kritisk til kommisjonens analyser og anbefalinger angående forskningskvalitet og Forskningsrådet. RNB gjengir rådets kritikk slik: «Forskningsrådet mener kommisjonen har et for begrenset forskningspolitisk perspektiv, at kommisjonen undervurderer kvalitets-hensynet i rådets tildelinger og er uenig i kommisjonens analyse av instituttsektoren.»

forskningsrådet 3.0 - en ny modell for forskningsprogrammet i Forskningsrådet

Forskningsrådet redegjør i denne artikkelen for resultatene av et utviklingsprosjekt som skal forbedre organisering og drift av rådets mange forskningsprogrammer.

ARVID HALLÉN,
administrerende direktør,
Norges forskningsråd

Forskning for innovasjon og bærekraft er visjonen for Forskningsrådets nye hovedstrategi. Strategien markerer et skifte ved å vektlegge at samfunnets utfordringer i større grad må utgjøre forskningens og Forskningsrådets agenda. Dette må skje på en måte som forener behovet for tematisk rettet innsats med behovet for faglig utvikling.

Høy kvalitet er avgjørende for samfunnsrelevans. Moderne forskningspolitikk handler derfor i stor grad om organisering for kvalitet og samfunnsnytte. Dette er løst

både i Norge og internasjonalt ved å etablere særskilte konkurransearenaer for kvalitet og samfunnsnytte, slik vi har fri prosjektstøtte og tematiske forskningsprogrammer. Dette har dannet grunnlaget for en oppfatning om at programmer ikke i samme grad er organisert for kvalitet. Forskningsrådet vil nå utvikle programmodellen slik at det er tydelig at den også rommer mål om høy kvalitet og fagutvikling.

Programmene er et forskningspolitisk instrument for politisk og faglig styring og har i noen tilfeller blitt oppfattet å stå i veien for fri, nyskapende forskning. Samtidig har den frie prosjektstøtten blitt forstått som det eneste instrumentet for kvali-

tet og faglig utvikling. Et slikt bilde er unyansert, men har oppstått fordi den tematiske styringen i mange tilfeller har vært for detaljert. Denne styringen skyldes både departementenes føringer og en programdriftsmodell som har lagt til rette for nokså detaljerte føringer gjennom programplanarbeidet og en stegvis utlysning av de ulike temaområdene i planen. Programformen kan ha blitt mindre åpen for brede grunnleggende perspektiver enn det føringene fra departementene har gitt grunnlag for.

Tradisjonelt har Forskningsrådets programmer i tillegg vært tidsavgrensede satsinger med en fastsatt programperiode. Siden prioriteringene ofte er langsiktige, blir mange programmer erstattet av et tilsvarende program innenfor samme temaområde. Derfor vil vi ikke lenger definere en fast programperiode. Samtidig vil vi fortsette en utvikling mot færre, større og bredere program-satsinger. De aller fleste programmene som er etablert i Forskningsrådet, har en relativt stor bredde i sin tematiske avgrensning. →

“Programformen kan ha blitt mindre åpen for brede grunnleggende perspektiver, enn det som føringene fra departementene har gitt grunnlag for”